

Sírok természeti értékei

A Nyírjes-tónak elnevezett tőzeg-mohalápot Máthé Imre és Kovács Margit fedezte fel a múlt század közepén. 1961-ben védetté nyilvánították. A Darnó-hegy északkeleti lejtőjén 2-3 m mélységű lefolyástalan medencében képződött. A tó közepén tőzegmohaláp található, ritka tőzegmohafajokkal. Természeti értékük abban rejlik, hogy a tőzegmohának meghatározott mikroklima szükséges, így hazánkban nagyon ritkák. A tó természetes feltöltődése folyamatos, a nád egyre nagyobb területeket foglal el. Sírokról a főútcán haladó jelzésről leágazó jelzésen lehet elérni, a központból mintegy bő kilométeres sétával. A síroki vár közelében északkeleti irányban az országos jelzés mentén található két magányos 6-8 m magas sziklatorony, melyek vulkáni működés során a kráterből kiszóródott riolittufából keletkeztek. A helyiek találó névvel illették a sziklaformákat, Barát és Apáca sziklák, mely a formájukra is utal. A kiszórt, laza anyagba óriási vulkáni bombák hullottak és beágyazódtak. Az ellenállóbb kőzetek az alattuk levő puhábbakat megvédték az erózió pusztításától, és így formálódtak a kőzetek. Tovább sétálva a Török asztalhoz jutunk, nevét talán formájáról kaphatta, a lapos kő valóban emlékeztet asztalra. Innen páratlan kilátás nyílik a Bükk irányába.

Kis kép: Nyírjes-tó • Nagy kép: Barát és Apáca sziklák

Verpeléti Várhegy

Verpelét község határában, a Sírok felé tartó országút mellett található a Várhegy. A néhai várnak ma már nyoma sincs, de a hegyen folyó kőkitermelés során feltárták Magyarország egyetlen, csaknem eredeti épségben megmaradt vulkáni kúpját. A Várhegy valójában egy járulékos kráter, amelyhez hasonlóak napjainkban a szicíliai Etna oldalain láthatók. A mátrai vulkanizmus késői szakaszában keletkezett, így a természet pusztító erőinek nem esett áldozatul. Az alig 200 m tengerszint feletti magasságú hegy központi részét is kibányászták. A kőkitermelés során azonban akaratlanul feltárták hazánk egyetlen, csaknem eredeti épségben megmaradt vulkáni kúpját. Ennek a hazánkban egyedülálló földtani értéknek a védetté nyilvánítását Dr. Vidacs Aladár nemzetközileg is elismert geológus kezdeményezte. A hegy nem csak földtani, hanem botanikai jelentőséggel is bír, így 1975 óta védett. A „kráterhez” 2002-ben tanösvényt alakítottak ki, mely a vulkáni kitorési folyamatok mellékcatornájából kialakult parazitavulkán kráterének bemutatását szolgálja. A tanösvényen végigsétálva felfedezhetjük a védett növény- és állatfajokat is, ugyanakkor a hegy tetejéről remek kilátás nyílik a Tarna-völgyére és a Mátrára.

A verpeléti Várhegy a Verpelét-Tarnaszentmária útról

Csörgő-patak, erdőrezervátum

A Csörgő-patak a Felső-Mátra legjelentősebb vízfolyása, három kisebb patak (Hutahelyi-, Nárád- és Gedeon-patak) összefolyásából indul Mátrakeresztes felé, hogy onnan további egyesülések után Kövecses-patak néven folytassa útját a Hasznosi-víztározóba. Nevét az áradás során egymásnak ütdő kövek időnkénti csörgő hangjáról kapta. 2000-ben a Csörgő-patak völgyében különleges természeti értékű, több mint 300 hektáros fokozottan védett részén erdőrezervátumot jelöltek ki azzal a céllal, hogy az erdő természetes fejlődési folyamatai tanulmányozhatóvá váljanak. A vadregényes völgyben a jelzés vezet, mely érinti a Hutahelyet – itt folyik össze a három patak –, a térség letűnt mesterségének állított emlékéit. A Csörgő-patak mentén kitérőt tehetünk jelzetlen úton a Csörgő-szurdokhoz. Igaz, nem túl hosszú szakaszon szegélyezi a patakot, ám viszonylagos érintetlensége és a meredek, sötét andezitfalak repedéseiben kibuggyanó hatalmas gyökerek látványa különösen vaddá teszi a helyet. További természeti különlegesség a Barány-kő a Csörgő-patak bal oldalán, míg a Csóka-kő annak jobb oldalán található. A két sziklaalakulat elsősorban a szikla- és sportmászók körében kedvelt, de az andezitfalak és tornyok formavilága önmagában is lebilincselő élmény.

Kis kép: Csörgő patak • Nagy kép: Kilátás Ágasvárról

Hutahely, Szénégetők útja

Turistaút vezet az egykori hutahely rekonstruált másához, a Csörgő-patak völgyének közelében. Az itt élő emberek évszázadokon keresztül üvegfúvással foglalkoztak – innen ered a települések korábbi neve Mátraszentimre-Ötházhuta –, melyhez a környékbeli erdők biztosították a megfelelő mennyiségű faanyagot. Amikor az erdő elfogyott, a telepek tovább vándoroltak. A Mátra nyugati nyúlványai által körbefogott völgyben, a Kövecses-patak mentén több üveghuta is működött. Közülük legkorábban létesült az az üvegolvasztó telep, melynek a felszíni maradványai a falu határában a Hutahely-réten, a Hutahelyi- és Gedeon-patakok összefolyásánál a felszínen láthatók voltak 1964-ben, az ásatásokkor. Ez az üveghuta 1741-1780 között működött, ám ezalatt az idő alatt a folyamatosan üzemelő erdei üvegcsűr környékéről kipusztították az erdőt. A Szénégetők útja tanösvényt a település pályázati forrásból valósította meg. Mátraszentimrén a Széchenyi utca végétől vezet a Bögös-rétig. Az út elején a Cserkő-bánya pihenő készlet megállására. A tanösvény 14 táblát tartalmaz, többek között az erdők növény- és állatvilágáról, a fákról, erdőművelésről, az ehető és mérges gombákról. A táblák mellett szénégető boksza szemlélteti a valóságban is a képen látottakat.

Kis kép: boksza a Szénégetők útján • Nagy kép: Szénégetők útja tanösvény

10 nap természeti érték a Mátrában

Sírok

Mátra Jövője Turisztikai Egyesület

Sástó – Béka tanösvény

Sástó nevét a mintegy 25 ezer négyyszögöl alapterületű, sással benőtt tóról kapta. Az 50 m magas kilátót a Szeged melletti Algyőről szállították ide, eredetileg fúrótoronyként üzemelt volna, ám nem felelt meg a szabványoknak. A közelmúltban megújult a tó és környéke, így a kilátó, a kilátóhoz vezető fahidak. A tó körüli sétautak is megújultak, ahogyan új ismertető táblák kerültek ki a környék nevezetességeiről. A tó körül a Béka tanösvény mutatja a környék növény- és állatvilágát. Megismerkedhetünk a vadállatok lábnyomaival, az erdei fák lombzatával, az ehető gombafajokkal. Mindezeket játékos formában élvezhetik kicsik és nagyok. A tanösvény végén a Farkas-kúthoz érünk. Érdekesség, hogy a Bükk Nemzeti Park Sástó mellett is a legnagyobb forgalmú békaátjárónál alagutat épít a védett állatok számára, így azok védett körülmények között ugrálhatnak a telelő helyről a szaporodó helyet jelentő tavak felé. A kételtűek évtizedekig, tömegesen estek áldozatul a közúti járműveknek a Mátrában is, miközben vermelőhelyük és peterakó helyük között vonultak. Korábban a nemzeti park munkatársai vödörökben vitték át a békákat az út egyik oldaláról a másikra. Ezzel a fejlesztéssel megszűnik a vödörtaxi a Mátrában is.

Kis kép: Farkas-kút • Nagy kép: tanösvény Sástón

Sár-hegyi tanösvény

A Farkasmályi-pincesor a 24-es utat kíséri a kisvasút pályájával párhuzamosan Mátrafüred irányába, amint elhagyjuk Gyöngyöst. Az itteni szőlőtermesztésnek már a 14. század elejéről vannak írásos emlékei. A Mátra déli peremhegyét a szőlőkultúrák fölött megmaradt egyedülálló, növényzeti ritkaságokban bővelkedő növényzete és lepkefaunája miatt nyilvánították védetté. A hegység tömbjéből délre előrenyúló vulkáni alapkőzetű hegy biogeográfiai jelentősége abban áll, hogy az Alföld felől nyitott, így az alföldi erdőssztyepp növényzet felhúzódik a déli oldalakra, helyenként keveredik is a hegyvidéki elemekkel. Az Alföld mai növényeinek egy része a jégkorszak klímáját ezeken a déli lankákon vészelte át, és innen terjedt szét a síkságon. A Mátrafüredről – a 499 m magas Sár-hegyen át – Gyöngyösre vezető tanösvény mindkét irányból bejárható. Többféle növénytársulás (cseres-tölgyes, melegkedvelő tölgyes, pusztafüves lejtőssztyepp, sziklagyep), változatos élőhelyek és a hajdani tájhasználat nyomai (szőlők, gyümölcsösök, kaszálók) teszik különlegessé. A 7 km-es tanösvényen (—) információs táblákon ismerkedhetünk meg többek közt a pusztafüves sztyepprétek, törpemandulás cserjések, sziklagyeppek vegetációjával. Félúton a hangulatos Szent Anna-tónál érdemes megpihenni.

Kis kép: hérics • Nagy kép: Szent Anna kápolna

Bába-kő, Csák-kő

A gyöngyössolymosi elágazótól mintegy 15 méternyi távolságban található a Bába-kő, kerülővel mintegy 400 méter, a bozótostól nehezen észrevehető a kb. 5 méter magas sziklatömb. Az utóvulkanizmus idején a Mátra peremterületein forró gázok és gőzök törtek fel a mélyből, hőforrások és gejzírek működtek. A gejzírek kovasavtartalmú meleg vize néhol átalakította a hegy kőzeteit, s egészen új kőzetfajta, a gejzirit vagy hidrokvartcit keletkezett. A felgyülemlett gejzirit néhol valóságos kis kúp alakú hegyeket alkot, amelyeket ma gejzirkúpoknak neveznek. A Bába-követ Boszorkánykőnek is nevezik, a hagyományok szerint áldozati bemutatkozó hely is volt, a boszorkányság vádjával üldözött asszonyokat égették meg itt. Másik legenda szerint az öreg Mátra szelleme kergette a vasorrú bábát, akit nem tudott utolérni, így mérgében utána dobta ezt a nagy követ. A jól megközelíthető Bába-kő mellett Gyöngyössolymos határában az északi területeken, a Monostor-völgy két oldalán is találunk hasonló gejzirit hévforrás és limnokvartcit képződményeket: Kövesdomb, Asztag-kő, Üstök-kő, Kishegy. Ez utóbbi érdekes sziklaalakzata a szintén vulkáni utóműködés során keletkezett Csák-kő. Nevét onnan kapta, hogy Csák Máté a tetejéről szónokolt a király ellen induló csapatainak.

Kis kép: Csák-kő • Nagy kép: Bába-kő

Kékesi erdőrezervátum

A Kékes északi oldalán a Sor-kövek és a Pisztrángos-tó között a Károlyiak egykori vadászterületén terül el a hatalmas bükkösökből álló fokozottan védett természetvédelmi terület. A kiemelkedő értéket jelentő erdei ökoszisztéma közvetlen megóvását a magterület szolgálja, amely mindig fokozottan védett természeti terület, és benne teljes használati korlátozás érvényesül. A magterület kétharmadán soha nem folyt erdészeti tevékenység. A meredek, hűvös lépcsőzetes hegyoldalon a faállomány különböző fejlődési állapotok mozaikjából áll, a felső koronaszintben több mint 200 éves fákkal. A ☒ jelzésen haladva az uralkodó magashegyi bükkösökön kívül a Mátra különös vulkáni képződményeit, a kőfolyásokat is megismerhetjük. Ezeken a helyeken több magashegységi faj talál életteret. Ilyen például az Kékes északi oldalának montán bükköseiben élő havasalmi rózsza, havasi iszalag, havasi ribiszke, pávafarkú salamonpecsét és piros mécsvirág. A Pisztrángos-tónál erdei pihenőhely, valamint a Mátra egyik legnagyobb vízhozamú forrása, a Nagy-forrás található. Az 1986 óta védettség alatt álló területen vadregényes, hatalmas bükkösök, mohás sziklák, kőfolyások kísérik végig utunkat. Tovább folytatva az utat a Gabi halála nevű helyet is érinthetjük.

Kis kép: Gabi halála • Nagy kép: Kékesi erdőrezervátum

Ilona-völgyi tanösvény

A völgy bejáratánál állt egykor a Rákóczi fa, melynek mára csak hatalmas kidőlt törzse maradt. A legenda szerint e fához kötötte lovát a fejedelem 1710-ben. Az Ilona-patak mentén kialakított tanösvény a Keleti-Mátra földtani értékeit és a hajdani ércbányászat emlékeit mutatja be egy 6,5 km hosszú túraútvonalra felfűzve. Az Ilona-völgy határvonal az eocén és a miocén vulkáni képződmények, valamint az oligocén tengeri üledékes kőzetek között. Állomások jelzik az Orczy báró által 1780-ban nyitott Etelka-tarót, a Timsós-fejtést, a Szent István-csevicekutat, az Ördögáta-kat és a 8-10 méter magas piroxén-andezitből álló sziklafalon lezuhogó Ilona-völgyi-vízesést. A Szent István-forrás (csevice kút) vize természetes szénsavat tartalmaz, minőségét rendszeresen ellenőrzik a szakemberek. Feltétlenül érdemes megkóstolni a különleges ízű vizet. A kút környékén kulturált pihenő és csúrdító helyek találhatók. A Tőkés-kút táplálta két kis forrásból induló Ilona-patak a Marhád és a Cserepes-tető meredek oldala közé szorulva több helyen töri át magát a sziklák közt, míg végül a Mátra egyik legszebb völgyét hagyva maga után az utolsó sziklát áttörve zuhan alá. Az Ilona-völgy, s az ott található Ilona-patak és Ilona-vízesés nevét Dessewffy Ilonáról, Károlyi György unokájáról kapta.

Kis kép: Ősjuhar levele • Nagy kép: Ilona-völgyi-vízesés